

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет – Дизайн середовища
Кафедра – Архітектури
Галузь знань – 19 «Архітектура та будівництво»
Спеціальність – 191 «Архітектура та містобудування»

Рівень вищої освіти – 1-й освітньо-професійний
Рік навчання – 3
Вид дисципліни – вибіркова
Семестри – 5

ЖИВОПИС

Семестр 5 (осінній, 3 курс, 2023 – 2024 н. р.)

Викладач	Ігнат'єва Наталія Вікторівна, доцент, PhD (канд. архітектури)
E-mail	ignatyeva.nataliya@ksada.org
Заняття	осінній семестр за розкладом
Консультації	за домовленістю, тел. +380506152261, Telegram
Адреса	61002, Харків, вул. Мистецтв, 8
Телефон навчання)	+380577060419 (факультет Аудіовізуального мистецтва та заочного навчання)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є електронне листування у Telegram та в електронній пошті. Умови листування: 1) на початку листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни («Живопис»); 2) в полі тексту листа позначити, хто звертається - анонімні листи розглядатися не будуть; 3) файли підписувати таким чином: *прізвище_ завдання. Розширення: текст — doc, docx, ілюстрації — jpeg, pdf*. Роботи для рубіжного контролю мають бути надіслані на пошту викладача чи в Telegram. Консультавання з викладачем в стінах академії відбуваються в узгоджені дні та години.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна посідає одне з основних місць серед дисциплін підготовки бакалавра архітектури, та є такою, що забезпечує професійні якості архітектора. Дисципліна базується на образотворчому досвіді, що отримали здобувачі вищої освіти в ході вивчення дисциплін «Академічний рисунок» для 1 та 2 курсу, та «Кольорознавство» для 1 курсу.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Папір А2, А3, тонований папір, олівці, ластик, акварель, пастель, гуаш, акрил тощо, круглі та плоскі пензлі. Планшети або дві ґрунтовані 80 x 60 та 40 x 60.

Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет, смартфон) з можливістю виходу до мережі Інтернет.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Мета курсу «Живопис» - підготовка майбутнього архітектора до створення колористичної грані архітектурного образу, а саме: практичне оволодіння основами кольорознавства та образотворчою кольоровою грамотою, засобами використання особливостей фарб, живописних технік, які

дозволяють створювати просторові кольорові образи, оволодіння засобами гармонізації колориту зображення.

Основними завданнями курсу є:

- оволодіння професійними методами, навичками та вміннями використовувати колір в живописній, та як наслідок цього, – в архітектурній та містобудівельній композиції;
- оволодіння основами зображувальної кольорової грамоти та розвиток практичних живописних умінь;
- розвиток колористичного почуття, тобто почуття гармонії кольору на основі знань з теорії гармонії та розуміння закономірностей побудови структур гармонійних палітр;
- розвиток об'ємно-просторового сприйняття кольору та об'ємно-просторової колористичної уяви;
- розвиток художньо-образного мислення та естетичного смаку;
- розвиток зорової пам'яті та фантазії;
- освоєння прийомів творчого пошуку в розв'язанні практичних завдань;
- виховання загально-естетичної культури студентів.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- закони побудови та зображення гармонійних колористичних палітр;
- засоби застосування теорії колористичної гармонії для зображення складних за кольором об'єктів та композицій;
- засоби творчої інтерпретації трьох характеристик кольору (тону, насиченості, світлоти) та «маніпуляцій» з ними.
- об'ємно-просторові закони використання кольору в живопису;
- засоби застосування законів світлотіні в живописній композиції.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен вміти:

- знаходити оптимальні варіанти живописної композиції;
- виявляти та активізувати просторові характеристики зображення живописними засобами;
- в ході виконання живописної задачі, вміти визначити кольорові та світлотіньові доміанти, загальний колорит композиції, проводити постійний порівняльний аналіз кольорових плям, що присутні в композиції, за трьома характеристиками кольору;
- моделювати форму, передавати об'єм за допомогою характеристик кольору та властивостей світлотіні, що сприяють найбільшій виразності композиції;
- застосовувати засоби, що сприяють цілісності живописного зображення;
- вільно володіти живописними навичками, різними живописними техніками та технологіями живописних матеріалів.

КОМПЕТЕНТНОСТІ БАКАЛАВРА, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЄ ДИСЦИПЛІНА:

Інтегральна компетентність:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері містобудування та архітектури, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, на основі застосування сучасних архітектурних теорій та методів, засобів суміжних наук.

Загальні компетентності:

ЗК01. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК02. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК03. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, їх місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК01. Усвідомлення соціально-економічних і культурних аспектів архітектури та містобудування.

СК06. Здатність до виконання технічних і художніх зображень для використання в архітектурно-містобудівному, архітектурно-дизайнерському і ландшафтному проектуванні.

СК07. Усвідомлення основних законів і принципів архітектурно-містобудівної композиції, формування художнього образу і стилю в процесі проектування будівель і споруд, містобудівних, архітектурно-середовищних і ландшафтних об'єктів.

СК09. Здатність розробляти архітектурно-художні, функціональні, об'ємно-планувальні та конструктивні рішення, а також виконувати креслення, готувати документацію архітектурно-

містобудівних проектів.

СК15. Здатність до здійснення комп'ютерного моделювання, візуалізації, макетування і підготовки наочних ілюстративних матеріалів до архітектурно-містобудівних проектів.

СК16. Усвідомлення загальних теоретичних, методичних і творчих засад архітектурного проектування.

Програмні результати навчання:

ПР10. Застосовувати сучасні засоби і методи інженерної, художньої і комп'ютерної графіки, що використовуються в архітектурно-містобудівному проектуванні.

ПР11. Застосовувати художньо-композиційні засади в архітектурно-містобудівному проектуванні.

ПР16. Розуміти соціально-економічні, екологічні, етичні й естетичні наслідки пропонованих рішень у сфері містобудування та архітектури.

ОПИС І СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

«Живопис» – фундаментальна дисципліна в процесі професійного навчання архітекторів, одна з важливих серед дисциплін професійного циклу. Вивчення законів та технік живопису, який є важливішою складовою образотворчої «мови», дає необмежені можливості та професійні «інструменти» майбутнім архітекторам щодо зображення об'єму та простору живописними засобами, дозволяє застосовувати навички «управління» та «маніпулювання» характеристиками та властивостями кольору для його використання в архітектурній та містобудівельній композиції, сприяє творчому розвитку студентів, формуванню в них художньо-образного мислення, естетичного смаку і здатності до творчої професійної діяльності широкого спектру.

Навчальна дисципліна «Живопис» для 3 курсу є комплексом практичних завдань, що поступово ускладнюються. Таким чином, здійснюється систематичне накопичення здобувачами вищої освіти професійних знань і навичок, які включають як технічні прийоми засвоєння законів побудови живописних зображень, опанування засобів виконання складних кольорових композицій, так і навички роботи з різноманітними виразними засобами та техніками живопису.

Завдання навчальної дисципліни «Живопис» (3 курс, 5 семестр) адаптовані до умов дистанційного навчання.

Згідно з навчальним планом, що ухвалений методичною радою ХДАДМ, дисципліна вивчається студентами 3-ого курсу (4 кредита ECTS, 120 годин: 60 годин – практичні заняття, 60 годин - самостійна робота)

Тема	Години (лекції, практичні)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання
5 семестр				
Живопис				
Змістовий модуль 1. Кольорова гармонія в живопису				
Завдання 1. Контрастна гама	12	Володіти навичками зображення поєднань контрастних тонів в живопису та їх гармонізації на основі опанування знань з теорії кольорової гармонії. Володіти засобами використання різноманітних живописних технік та матеріалів	Натюрморт з побутових предметів в контрастній гамі	Оцінюється ритмічність роботи здобувача вищої освіти, ступінь володіння навичками зображення поєднань контрастних тонів в живопису та їх гармонізації, ступінь володіння живописними техніками та матеріалами
Завдання 2. Ньюансний ряд	8	Володіти навичками зображення ньюансних кольорових рядів на основі опанування знань з теорії кольорової гармонії. Володіти засобами використання	Натюрморт з побутових предметів в ньюансній гамі	Оцінюється ритмічність роботи здобувача вищої освіти, ступінь володіння навичками зображення ньюансних кольорових рядів, ступінь володіння живописними техніками та матеріалами

		різноманітних живописних технік та матеріалів		
Завдання 3. Кольорова індукція	8	Володіти навичками зображення кольорової індукції (послідовного контрасту) на основі опанування знань з теорії кольорової гармонії. Володіти засобами використання різноманітних живописних технік та матеріалів	Натюрморт з побутових предметів з використанням ефекту кольорової індукції (послідовного контрасту)	Оцінюється ритмічність роботи здобувача вищої освіти, ступінь опанування закономірностей кольорової індукції (послідовного контрасту), ступінь опанування живописних технік та матеріалів
Всього у змістовому модулі:	28			
Змістовий модуль 2. Маніпуляції з кольором в живопису				
Завдання 4. Обмежена палітра (палітра «старих майстрів»)	12	Володіти навичками інтерпретації зображення з натури за допомогою «маніпуляцій» з кольоровим тоном. Володіти засобами використання різноманітних живописних технік та матеріалів	Натюрморт (написаний з натури за постановкою, яка організована в повній палітрі) з обмеженим тональним діапазоном зі збереженням незмінними насиченості та світлоти кожної кольорової плями натюрморту	Оцінюється ритмічність роботи здобувача вищої освіти, ступінь володіння навичками «маніпуляцій» з кольоровим тоном в живописній композиції, ступінь володіння живописними техніками та матеріалами
Завдання 5. Підвищення насиченості тонів	12	Володіти навичками інтерпретації зображення з натури за допомогою «маніпуляцій» з насиченістю кольорового тону. Володіти засобами використання різноманітних живописних технік та матеріалів	Натюрморт (написаний з натури за постановкою, яка організована з використанням тонів зі зниженою насиченістю) з підвищеною насиченістю відповідних кольорових плям, зі збереженням незмінними тону та світлоти кожної кольорової плями натюрморту	Оцінюється ритмічність роботи здобувача вищої освіти, ступінь володіння навичками «маніпуляцій» з насиченістю тонів в живописній композиції, ступінь володіння живописними техніками та матеріалами
Завдання 6. Оптичне змішування кольорів	8	Володіти навичками інтерпретації зображення з натури за допомогою техніці оптичного змішування. Володіти засобами використання різноманітних живописних технік та матеріалів	Натюрморт (написаний з натури за постановкою, яка організована в палітрі зі складних («вторинних») тонів з використанням лише простих («первинних») тонів) в техніці «пуантелізм», зі збереженням незмінними насиченості та світлоти кожної кольорової плями натюрморту	Оцінюється ритмічність роботи здобувача вищої освіти, ступінь володіння живописною технікою «пуантелізм» (технікою оптичного змішування кольорів), ступінь володіння живописними техніками та матеріалами
Всього у змістовому модулі:	32			
Разом:	60			

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Програма дисципліни «Живопис» на 3 курсі передбачає засвоєння здобувачами правил і прийомів живопису, навичок живописного зображення об'єму та простору з метою глибокого вивчення виразних можливостей кольорової гармонії.

На третьому році навчання здобувачі вже мають певні професійні навички, ці навички та вміння повинні бути розвинуті, урізноманітнені та вдосконалені в результаті виконання практичних завдань, що передбачені програмою дисципліни. Для забезпечення послідовного підвищення професійної компетентності здобувачів вводяться завдання, що ускладнюються протягом семестру. Завдання дисципліни спрямовані на розвиток у здобувачів колористичного мислення, художньої уяви, вміння користуватися різноманітними живописними засобами та техніками, здатності до оперативного реагування на запропоноване творче завдання.

Самостійна робота студентів організована таким чином: студенти отримують завдання, вивчають постанову проблеми, мету завдання, об'єкти зображення, здійснюють пошук додаткової візуальної інформації за завданнями дисципліни та її аналіз. Під час індивідуального консультування та обговорення у групі кожен здобувач визначається з композицією, що зображується, з її кольоровими особливостями та колористичним завданням, з матеріалами та техніками, за допомогою яких він буде працювати.

Практичні заняття проводяться у формі колективної та індивідуальної бесід викладача зі здобувачами, передачі практичних навичок щодо живопису безпосередньо від викладача до здобувачів.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Програмою передбачено рубіжні етапи контролю у формі поточних переглядів етапів процесу роботи та виконаних завдань.

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі екзаменаційного перегляду.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ЕСТ S	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ЕСТ S
відмінно	90–100	A	A++ 98–100	задовільно	64–74	D
			A+ 95–97		60–63	E
			A 90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B		незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C				

ПРАВИЛА ЗДОБУВАЧА

Під час занять студент повинен обов'язково вимкнути звук мобільних телефонів. За необхідності він має право на дозвіл вийти з аудиторії (окрім заліку). Вітається власна думка з теми заняття, яка базується на аргументованій відповіді та доказах, зібраних під час самостійних занять.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНОСТІ

Недопустимі пропуски занять без поважних причин (причини пропуску мають бути підтверджені необхідними документами, попередженням викладача та інформуванням деканату), а також запізнення на заняття. Самостійне відпрацювання теми (виконання практичних завдань курсу) відбувається неодмінно в разі відсутності студента на заняттях з будь-яких причин.

Довгострокова відсутність студента на заняттях без поважних причин дає підстави для незаліку з дисципліни. Додаткові заняття у таких випадках не передбачені.

ПОЛІТИКА ЩОДО ДЕДЛАЙНІВ ТА ПЕРЕСКЛАДАННЯ: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності у своїх роботах. Кожен випадок порушення академічної доброчесності розглядається як ситуація, що негативно

впливає на рейтинг здобувача і оцінку його роботи. У разі прояву плагіату – копіювання чужих матеріалів без посилання на справжнього автора чи оригінал виробу (твору), студент не тільки не отримує балів, але й стає суб'єктом обговорення та покарання згідно [положенню «Про академічну доброчесність у Харківській державній академії дизайну і мистецтв»](https://ksada.org/doc/polojennya-honesty-2020.pdf) <https://ksada.org/doc/polojennya-honesty-2020.pdf>).

Корисні посилання: <https://законодавство.com/zakon-ukrainy/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>; <https://saiup.org.ua/novvny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi>

РОЗКЛАД ЗАНЯТЬ КУРСУ (за розкладом осіннього семестру 2023-2024 н.р.)

Дата	№	Тема	Вид Заняття	Зміст	Години	Рубіжний контроль	Деталі
5 семестр							
Змістовий модуль 1. Кольорова гармонія в живопису							
<u>1-3 тиж-день</u>	1	Контрастна гама	практ	Натюрморт з побутових предметів в контрастній гамі	<u>12</u>	поточний контроль	Обговорення у групі та індивідуальні консультації здобувачів
<u>4-5 тиж-день</u>	2	Нюансний ряд	практ	Натюрморт з побутових предметів в нюансній гамі	<u>8</u>	поточний контроль	Обговорення у групі та індивідуальні консультації здобувачів.
<u>6-7 тиж-день</u>	3	Кольорова індукція	практ	Натюрморт з побутових предметів з використанням ефекту кольорової індукції (послідовного контрасту)	<u>8</u>	поточний контроль	Обговорення у групі та індивідуальні консультації здобувачів. Загальний перегляд та оцінювання змістового модулю
				У змістовому модулі:	<u>28</u>		<u>50 балів</u>
Змістовий модуль 2. Маніпуляції з кольором в живопису							
<u>8-10 тиж-день</u>	4	Обмежена палітра (палітра «старих майстрів»)	практ	Натюрморт (написаний з натури за постановкою, яка організована в повній палітрі) з обмеженим тональним діапазоном зі збереженням незмінними насиченості та світлоти кожної кольорової плями натюрморту	<u>12</u>	поточний контроль	Обговорення у групі та індивідуальні консультації здобувачів
<u>11-13 тиж-день</u>	5	Підвищення насиченості тонів	практ	Натюрморт (написаний з натури за постановкою, яка організована з використанням тонів зі зниженою насиченістю) з підвищеною насиченістю відповідних кольорових плям, зі збереженням незмінними тону та	<u>12</u>	поточний контроль	Обговорення у групі та індивідуальні консультації здобувачів.

				світлоти кожної кольорової плями натюрморту			
<u>14-15 тиж-день</u>	6	Оптичне змішування кольорів	практ	Натюрморт (написаний з натури за постановкою, яка організована в палітрі зі складних («вторинних») тонів з використанням лише простих («первинних») тонів) в техніці «пуантелізм», зі збереженням незмінними насиченості та світлоти кожної кольорової плями натюрморту	<u>8</u>	поточний контроль, екзаменаційний перегляд	Обговорення у групі та індивідуальні консультації здобувачів. Загальний перегляд та оцінювання змістового модулю
				У змістовому модулі:	<u>32</u>		50 балів
				Разом:	<u>60</u>		100 балів

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Бали			Критерії оцінювання
A	50	50	Здобувач в повному обсязі опанував матеріал теми, продемонстрував виконання всіх вимог до заявленого живописного завдання. Робота виконана на чудовому технічному та зображувальному рівні.
A	48-49	48-49	Здобувач в повному обсязі опанував матеріал теми, продемонстрував виконання всіх вимог до заявленого живописного завдання. Робота виконана на високому технічному та зображувальному рівні.
A	45-47	45-47	Здобувач в повному обсязі опанував матеріал теми, продемонстрував виконання всіх вимог до заявленого живописного завдання. Робота виконана на гарному технічному та зображувальному рівні.
B	41-44	41-44	Здобувач в повному обсязі опанував матеріал завдання. Робота виконана на гарному технічному та зображувальному рівні, до роботи є незначні зауваження.
C	37-40	37-40	Здобувач в повному обсязі опанував матеріал завдання. Робота виконана на доброму технічному та зображувальному рівні, але здобувач зробив значні помилки.
D	32-36	32-36	Здобувач не в повному обсязі опанував матеріал завдання, робота виконана на задовільному технічному та зображувальному рівні із значними недоліками.
E	30-31	30-31	Здобувач в недостатньому обсязі опанував матеріал завдання, виконана робота має багато значних недоліків (невідповідність завданню, невиконання вимог до заявленого живописного завдання, невчасна подача виконаної роботи).
FX	17-29	17-29	Здобувач не опанував матеріал завдання. Робота не відповідає завданню. Пропуск рубіжного контролю.
F	1-16	1-16	Пропуск рубіжного контролю.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ у 5-му семестрі

Змістовий модуль	№ теми, завдання	Форма звітності	Бали
1	2	3	4
5 семестр			
Модуль 1			
1	Завдання 1	Поточний контроль	0–10
	Завдання 2	Поточний контроль	0–20
	Завдання 3	Поточний контроль	0–20
Загальна кількість балів за Модуль 1			0–50
Модуль 2			
2	Завдання 4.	Поточний контроль	0–10
	Завдання 5.	Поточний контроль	0–20
	Завдання 6.	Поточний контроль	0–20
Загальна кількість балів за Модуль 2			0–50
Загальна кількість балів за 1 семестр		Екзаменаційний перегляд	0–100

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за

- активність здобувача під час практичних занять (до 3 балів);
- перевиконня завдань з кількості та якості робіт (до 3 балів);
- виступ на конференції або публікація статті за темою дослідження в межах дисципліни (до 4 балів).

Максимальна кількість балів: 10.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА**Основна:**

1. Анорічева-Єрьомка А.І. Академічний живопис: навч. посіб. Харків: Колорит, 2009. 232 с.
- 2 Гуцул, І. А., Лашко І.В., Бучачий О.В. Живопис. Техніки малярства: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський: Аксиома, 2019. 125 с.
- 3 Ігнат'єва Н.В., Дзюбенко П.О., Тимофєєва Н.В. Методичні вказівки до виконання завдання «Зниження насиченості при збереженні головних кольорово-тональних відносин» з дисципліни «Образотворче мистецтво» для здобувачів вищої освіти спеціальності 191 «Архітектура та містобудування» першого (бакалаврського) рівня. (РВВ ХНУБА, 2021 р.) - 24 с.
4. Ignatyeva N.V., Tymofieieva N.V. Methodical guidelines for completing the task «Decrease of saturation while maintaining the main color-tonal relations» on the subject «Fine art» for the foreign applicants of higher education of II course fourth semester of the speciality 191 «Architecture and urban planning» of the first level (bachelor)/compilers. (РВВ ХНУБА, 2021 р.) - 20 p.
- 5 Іттен Й. Мистецтво кольору: Суб'єктивний досвід і об'єктивне пізнання як шлях до мистецтва. Київ: ArtHuss, 2022. 96 с.
- 6 Лобода В. Живопис. К.: ArtHuss, 2020. 402 с.
- 7 Лотошинська Н. Д., Івахів О. В. Теорія кольору та кольороутворення: навч. посіб. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 204 с.
- 8 Лоханько В. Е. Художні матеріали і техніка живопису. Харків: Фоліо, 2019. 196 с.
- 9 Печенюк Т. Кольорознавство: підручник для студ. вищих навчальних закладів. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 204 с.
- 10 Прищенко С. Кольорознавство. К.: Видавництво «Київ», 2018. 436 с.
- 11 Прокопович Т. А. Основи кольорознавства: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 120 с.

Додаткова:

- 1 Анорічева-Єрьомка А.І. Академічний живопис: навч. посіб. Харків: Колорит, 2009. 210 с.
- 2 Сотниченко А.В. Початкові відомості з живопису. Методичні вказівки для студентів, які навчаються за напрямом підготовки 1201 «Архітектура» (КНУБА, 2003 р.) -24 с.

3 Стась М. І., Касьян Т.К. Академічний живопис: навч.-метод. посіб. Черкаси: Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2010. 244 с.

4 Туманов І. М. Рисунок, живопис, скульптура: навч. посіб. Львів: Аверс, 2010. 496 с.

5 Художники України: Живопис. Графіка. Скульптура. Декоративно-прикладне мистецтво: Творчо-біографічний довідник. /редкол. І. Бугаєнко та ін. Київ: ІПРЕЗ, 2001. Вип. 2. 223 с.

Інтернет-ресурси:

1 Бібліотека українських підручників: веб-сайт. URL: <http://pidruchniki.ws/>

2 Державна науково-технічна бібліотека України: веб-сайт. URL: <http://gntb.gov.ua/ua/>

3 Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського: веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

4 Національний художній музей України. URL: <https://namuseum.business.site/#gallery>